

- ✦ надмірне державне регулювання економічних процесів та явищ;
- ✦ соціальні деформації суспільства (високий рівень безробіття, відсутність довіри до держави, маргіналізація верств населення);
- ✦ неадекватність чинної правової системи та недоліки застосування законодавства (неможливість дотримання окремих діючих норм та правил);
- ✦ домінування специфічного впливу культурологічних елементів суспільства (релігії, ментальності);
- ✦ перманентні вади політичної системи (протекціонізм та лобіювання);
- ✦ всеохоплююча корупція суспільства;
- ✦ виклики глобальної трансформації світової економіки;
- ✦ інші інституціональні фактори (традиції, звичаї, освіта, пріоритетні цінності суспільства).

Тіньовий характер ринкових економічних відносин вимагає їх перетворення; тіньова економіка не може бути усунена сама по собі – вона лише прийме нові форми в результаті трансформацій. Державна політика детінізації економіки повинна бути спрямована на причини, що викликають її появу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнап Д. Лівела і мільярди [Електронний ресурс] / Д. Гнап, О. Акименко, А. Бабінець. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2011/10/24/6691712/>

2. Клямкин И. М. Теневая Россия: Экономико-социологическое исследование: [монография] / И. М. Клямкин, Л. М. Тимофеев. – М. : Рос. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 595 с.

3. Мюрдаль Г. Современные проблемы «третьего мира» / Г. Мюрдаль ; [пер. с англ., общ. ред. д. э. н., проф. Р. А. Ульяновского]. – М. : Прогресс, 1972. – 767 с.

4. Перкинс Дж. Исповедь экономического убийцы / Дж. Перкинс ; [пер. с англ., пред., ред. д. э. н., проф. Л. Л. Фицуни]. – М. : Претекст, 2008. – 406 с.

5. Попов Ю. Н. Теневая экономика в системе рыночного хозяйства / Ю. Н. Попов, М. Е. Тарасов. – М. : Дело, 2005. – 240 с.

6. Портез А. Неформальная экономика и ее парадоксы / А. Портез ; [пер. с англ. М. С. Добряковой] // Экономическая социология, 2003. – Том 4. – № 5. – С. 34 – 53.

7. Флейчук М. І. Взаємообумовленість тінізації, корупції і показників зростання економіки / М. І. Флейчук // 36. наук. пр. «Економічний простір». – Дніпропетровськ : ПДА-БА, 2010. – № 36. – С. 109 – 121.

8. Frye T. The Invisible Hand and the Grabbing Hand / T. Frye, A. Shleifer // American Economic Review, 1997. – Vol. 87. – № 2. – P. 354 – 58.

9. Portes A. Making It Underground: Comparative Material on the Informal Sector in Western Market Economies / A. Portes, S. Sassen-Koob // American Journal of Sociology, 1987. – Vol. 93. – № 1. – P. 30 – 61.

10. Stigler G. J. The Theory of Economic Regulation / G. J. Stigler // The Bell Journal of Economics and Management Science, 1971. – Vol. 2. – № 1. – P. 3 – 21.

УДК 331.5.024.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ

ЗІРКО О. В.

УДК 331.5.024.5

Зірко О. В. Державне регулювання економіки: шляхи підвищення зайнятості

У статті запропоновано критерій оцінки структурного безробіття та заходи державного регулювання економіки з метою підвищення рівня зайнятості населення та зниження рівня структурного безробіття. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити висновок, що диспропорції, як існують на ринку праці, зумовлюють необхідність посилення активної ролі держави в регулюванні соціально-економічної системи країни.

Ключові слова: структурне безробіття, оцінка, регулювання, ринок праці.

Рис.: 2. Бібл.: 1.

Зірко Олена Володимирівна – викладач, кафедра статистики та економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: zirko85@mail.ru

УДК 331.5.024.5

Зірко Е. В. Государственное регулирование экономики: пути повышения занятости

В статье предложен критерий оценки структурной безработицы и мероприятия государственного регулирования экономики с целью повышения уровня занятости населения и снижения уровня структурной безработицы. Результаты проведенного исследования позволяют сделать вывод, что диспропорции, существующие на рынке труда, обуславливают необходимость усиления активной роли государства в регулировании социально-экономической системы страны.

Ключевые слова: структурная безработица, оценка, регулирование, рынок труда.

Рис.: 2. Библ.: 1.

Зірко Елена Владимировна – преподаватель, кафедра статистики и экономического прогнозирования, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: zirko85@mail.ru

UDC 331.5.024.5

Zirko Y. V. State Regulation of Economy: Ways to Increase Employment

This article proposes criteria of the evaluation of structural unemployment and measures of state regulation of the economy in order to increase employment and reduce structural unemployment. Results of the study suggest that the disparities that exist in the labor market make it necessary to strengthen the active role of the state in regulating the social and economic system of the country.

Key words: structural unemployment, evaluation, regulation, labor market.

Pic.: 2. Bibl.: 1.

Zirko Yelena V. – Lecturer, Department of Statistics and Economic Forecasting, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: zirko85@mail.ru

Збільшення економічної активності населення, подолання прихованих форм безробіття, підвищення рівня життя населення є одними з головних пріоритетів при формуванні державної політики в сфері соціально-економічних відносин. У сучасних умовах господарювання актуальними залишаються питання вдосконалення існуючих підходів до регулювання економіки та зокрема ринку праці. Це обумовлено природою соціально-економічних систем, постійними змінами в їх функціонуванні, нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, різними рівнями та темпами розвитку окремих галузей господарства.

Пропозиції щодо методів дослідження проблем зайнятості, підходи до аналізу місця, ролі та методів державного регулювання ринку праці в умовах трансформаційної економіки викладено у працях С. Бандура, Д. Богині, І. Бондар, В. Брича, В. Геєця, М. Долішнього, Т. Заяць, А. Колота, Г. Купалової, Л. Лисогор, Є. Лібанової, В. Онікієнка, В. Петюха, В. Приймака, А. Шевчука та інших вчених.

Не зменшуючи науковий добуток дослідників у сфері державного регулювання ринку праці, до менш досліджених питань у даній сфері варто віднести проблеми оцінки рівня структурного безробіття та розробки заходів регулювання ринку праці України з врахуванням даного показника, а також рівня розвитку галузей в регіонах.

Метою даної статті є розробка заходів державного регулювання ринку праці відповідно до галузевого рівня розвитку регіонів та рівня структурних диспропорцій між попитом та пропозицією робочої сили на ринку праці за професійними групами.

Структурне безробіття розглядається як соціально-економічне явище, при якому обсяг пропозиції робочої сили не відповідає потребам економіки країни за професійними групами, видами економічної діяльності внаслідок структурних та технологічних змін в економіці, недосконалої освітньої системи. Серед наслідків існування структурного безробіття можна виділити: професійну нерезалізованість робітника, необхідність витрат часу та коштів на перекваліфікацію, тривалий період перекваліфікації та адаптації, зниження соціальної значущості працівника для економіки країни і т. д.

Проблему оцінки рівня структурного безробіття запропоновано вирішити за допомогою використання критеріального підходу. Як нормативне значення пропонується використовувати середнє значення по Україні за певний період. Середня величина є загальним та типовим показником для всієї сукупності за умови її однородності. Однорідність оцінюється за показником коефіцієнта варіації. Якщо він менший за 33%, то сукупність можна вважати однорідною. За 1999 – 2011 рр. коефіцієнт варіації для показника структурного безробіття дорівнює 25,74% [1]. Тому сукупність можна вважати однорідною за показником коефіцієнта варіації. Властивість середнього значення та специфіка динамічних процесів досліджуваного показника обумовлює несуттєві зміни величини середнього значення із збільшенням досліджуваного періоду. При формуванні комплексу регуляторних заходів на ринку праці окрім порівняння рівня структурного безробіття із середнім значенням

необхідним також є врахування динамічних змін даного показника. Тому наступним етапом є формування системи класів стану ринку праці у відповідності до існуючого рівня структурного безробіття (РСБ) за принципом відхилення показника від середнього значення та від попереднього року. Як критерій побудови класів пропонується застосовувати групування значень на чотири групи. Схематично такий взаємозв'язок наведено на *рис. 1*.

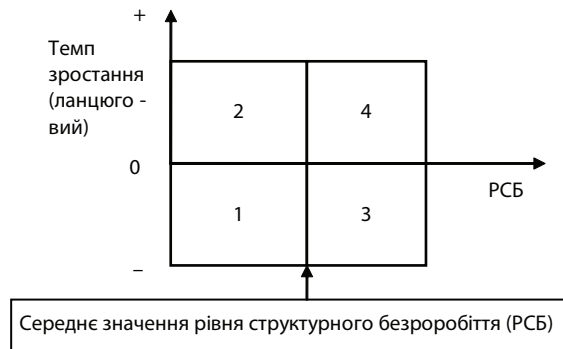

Рис. 1. Взаємозв'язок між рівнем структурного безробіття та заходами регулювання ринку праці

Залежно від квадрату, до якого належить поточне значення рівня структурного безробіття, необхідним є застосування певних заходів в сфері регулювання ринку праці. Так, перший квадрат характеризує стан ринку праці як найбільш бажаний для досягнення балансу між попитом та пропозицією робочої сили за професійними групами або сферами діяльності. При даному стані ринку праці головним завданням державних органів управління є підтримка існуючої тенденції зниження структурних диспропорцій на ринку праці. Другий квадрат при значенні рівня структурного безробіття вище за середнє характеризує негативну динаміку збільшення даного показника. Заходи для третього квадрату проводяться за умови існування рівня структурного безробіття вище за середнє значення та позитивної динаміки зниження даного показника. Найбільш несприятливим станом на ринку праці з боку структурної асиметрії можна вважати ситуацію існування структурного безробіття вище середнього значення та збільшення даного показника в динаміці (квадрат 4). Відповідно до кожного стану ринку праці згідно до запропонованої матриці необхідним є розробка спеціального комплексу дій з врахуванням галузевої специфіки регіону з метою досягнення максимальної збалансованості між попитом та пропозицією робочої сили в цілому та в структурному розрізі зокрема. Кількість і масштабність регуляторних заходів на ринку праці збільшується в напрямку від першого квадрату до четвертого.

Одночасно з реалізацією заходів щодо регулювання структурного безробіття необхідним є вплив на процеси зайнятості. Через існування відмінностей у функціонуванні економік регіонів України, заходи, направлені на регулювання процесів зайнятості в регіонах також мають відрізнятися між собою. На *рис. 2* наведено схему формування заходів регулювання ринку праці з врахуванням регіональних особливостей. З цією ме-

тою розробку заходів регулювання ринку праці регіонів передбачається здійснювати, базуючись на дослідженні факторів впливу на регіональну зайнятість населення з врахуванням рівня економічного розвитку за секторами економіки.

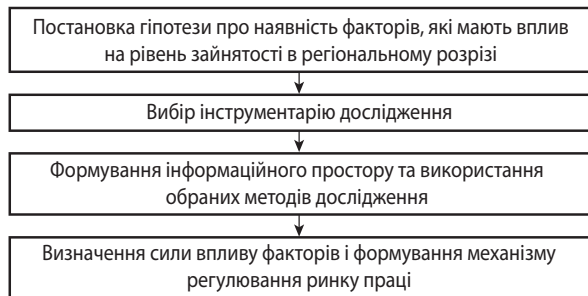

Рис. 2. Схема формування заходів регулювання ринку праці з урахуванням регіональних особливостей

Використання методів аналізу та оцінки впливу факторів на рівень зайнятості за групами регіонів схожих між собою за рівнем розвитку дозволить розробити заходи регулювання враховуючи специфіку таких груп, що в подальшому дозволить знизити рівень безробіття як в регіонах, так і в цілому в країні та наблизити попит та пропозицію на ринку праці до стану балансу.

З метою сформувати схожі між собою за рівнем галузевого розвитку групи регіонів пропонується проведення кластерного аналізу. За результатами аналізу регіони України було сгруповано у п'ять кластерів за показником ВДВ на душу населення за трьома групами: сільське господарство, промисловість та сфера послуг. Формування інформаційного простору дослідження на базі факторів впливу на зайнятість населення регіонів було здійснено також за трьома групами. Для кожної з обраних груп передбачається відбір найбільш впливових показників за допомогою використання кореляційного аналізу.

Реалізацію заходів у сфері державного регулювання пропонується здійснити з урахуванням стану та динаміки структурного безробіття, рівня галузевого розвитку регіонів та визначених факторів впливу на зайнятість регіонів. Механізм державного регулювання ринку праці розглядається через такі елементи: соціально-економічний, правовий, інформаційно-аналітичний та освіта.

У розрізі соціально-економічного елементу механізму регулювання ринку праці для першої групи стану ринку праці пропонується:

- ✦ здійснення програм житлового, транспортного й виробничого будівництва в пріоритетних регіонах розвитку галузей господарства.

Для другої групи пропонується такі заходи:

- ✦ формування програм державних замовлень та закупівлі сільськогосподарської та промислової продукції;
- ✦ підвищення рівня заробітної плати у промисловості регіонів (на основі реальної оцінки її вартості), відновлення нормування праці, що сприятиме зростанню обсягу регіонального спожив-

чого ринку і відтворенню здібностей працівників промисловості, стимулюватиме їх до праці, підвищуватиме імідж промислового робітника;

- ✦ активна профорієнтація та профнавчання населення виділених груп регіонів відносно вільних робочих місць в галузях господарства, особливо щодо молодих осіб, які визначаються з вибором професії чи потребують підтримки при пошуку першого місця праці.

Для третьої групи пропонується такі заходи:

- ✦ розробка державних інвестиційних програм розвитку в регіонах, залучення іноземних інвесторів на взаємовигідних умовах господарювання;
- ✦ спрямування бюджетних коштів на створення першого робочого місця для молоді та працевлаштування випускників вищих і професійно-технічних навчальних закладів, у тому числі в сільській місцевості.

Для четвертої групи доцільним вважається реалізація таких заходів:

- ✦ державна підтримка розвитку підприємств певних галузей, індивідуального й середнього бізнесу, організація санації й банкрутства підприємств із найменшим збитком для зайнятості.

Організаційно-економічний елемент механізму регулювання передбачає створення для підприємців умов, які стимулюють економічну діяльність та може бути реалізован для першої групи стану ринку праці через такі заходи:

- ✦ підтримка індивідуального малого бізнесу через спеціальні програми розвитку малого підприємництва;
- ✦ організація виставково-ярмаркової діяльності задля підвищення конкурентоспроможності та виходу продукції на зовнішні ринки її збуту;
- ✦ збереження природного середовища, відтворення деяких природних ресурсів регіону, що використовуються (лісових, водних тощо);
- ✦ контроль дотримання підприємствами норм законодавства щодо забезпечення екологічно сприятливих умов праці та проживання людей на усій території країни, у т. ч. і в найбільш екологічно несприятливих регіонах. З цією метою можна використовувати систему показників впливу об'єктів на довкілля (гранично допустимі концентрації, нормативи), введення штрафних санкцій за викиди шкідливих речовин тощо.

Для другої групи:

- ✦ застосування передбачених законодавством переваг для модернізації галузей економіки (зокрема, обробної галузі) на основі інноваційних технологій, а також спрощення дозвільних процедур і усунення адміністративних перешкод для розвитку таких галузей; створення спеціальних фондів для фінансування регіональних програм;
- ✦ надання пільг і дотацій підприємствам, які функціонують в перспективній для регіона галузі, поліпшення їх матеріально-технічного забезпечення;

- ✦ впровадження перспективних ресурсозберігаючих технологій та інноваційних проектів;
- ✦ оновлення основних виробничих фондів, який в окремих регіонах становить 60 – 80% і обумовлює високі трудозатрати на економічно неефективних робочих місцях;
- ✦ державна підтримка розвитку галузей з високим ступенем обробки і тих, що забезпечують науково-технологічний розвиток економіки та зайнятість в інноваційному секторі;
- ✦ інтеграція регіональних промислових підприємств у кластери, створення технологічних та індустріальних парків;
- ✦ удосконалення механізмів взаємодії державних органів влади з представниками організацій, що об'єднують підприємців.

Для третьої групи:

- ✦ за підтримки державних органів влади введення в дію нових робочих місць на існуючих підприємствах галузі за умов надання пільг при сплаті податків;
- ✦ дотримання протекціоністської політики щодо вітчизняних виробників, надання можливості на рівних умовах конкурувати із зарубіжними фірмами доцільно здійснювати за допомогою зниження податкового тиску на виробництво продукції вітчизняними товаровиробниками;
- ✦ попередження та профілактика звільнень працівників для збереження існуючих робочих місць на підприємствах певного сектора.

Для четвертої групи:

- ✦ здешевлення кредитів у режимі кредитної субсидії через субсидування частини плати (процентів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті, спрощення механізму одержання пільгового кредиту для підприємств певної галузі;
- ✦ спрощення механізму надання компенсації лізингових платежів, яка полягає у частковому відшкодуванні сплачених суб'єктами господарювання лізингових платежів за придбання техніки та/або обладнання на умовах фінансового лізингу.

Правовий елемент пропонується реалізувати через такі заходи: формування правової бази, прийняття відповідних законодавчих актів, які юридично оформляють, дозволяють й стимулюють підприємства; удосконалення діяльності правових інститутів (контрольно-ревізійної служби), що здійснюють спостереження й контроль за відносинами між роботодавцями та робітниками на підприємствах, які мають пільги згідно програм розвитку пріоритетних галузей або користуються коштами субсидованих кредитів.

Інформаційно-аналітичний елемент для всіх груп має охоплювати такі заходи: щорічний моніторинг, аналіз та оцінка світових тенденцій розвитку певної галузі та стану вітчизняного ринку; інформування підприємницьких структур і населення відносно тенденцій розвитку галузей господарства регіонів і прогнозних оцінок щодо

очікуваних змін; удосконалення інформаційних технологій з метою підвищення поінформованості населення щодо потреби в праці за професійними групами та економічними структурами в різних регіонах для економії часу та фінансових ресурсів; сприяння підвищенню авторитету вітчизняного виробника серед населення через культурні заходи, засоби масової інформації.

Освітній елемент пропонується розширити за допомогою таких заходів: покращення рівня підготовки фахівців з урахуванням сучасних технологій та тенденцій розвитку галузей; посилення практичної спрямованості навчання студентів; співробітництво вищих навчальних закладів з підприємствами галузі з метою надання студентам оплачуваних робочих місць під час літніх канікул або проходження практики.

Таким чином, результати проведеного дослідження дають змогу зробити висновок, що диспропорції, як існують на ринку праці, зумовлюють необхідність посилення активної ролі держави в регулюванні соціально-економічною системою країни, у т. ч. ринку праці, підвищення ефективності діяльності органів регулювання не тільки ринку праці, але й державних і регіональних управлінь економікою, а також закладів освіти.

З метою удосконалення існуючої державної соціально-економічної політики України, пов'язаної зі стимулюванням зайнятості населення, вбачається за доцільне проводити подальші дослідження у напрямку розробки та впровадженні ефективних заходів управління, що дасть змогу покращити економічний стан як у країні, так і в регіонах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Зирко Е. В. Оцінка структурного дисбаланса зайнятості на ринку труда України в кризових умовах / Е. В. Зирко // Бизнес Информ.– 2010.– № 5(1).– С. 38 – 42.